

«Τα γυαλιά» της γιαγιάς μου

Η γιαγιά μου η Δέσπω είχε 24 εγγόνια. Εγώ ήμουν το 17^ο στη σειρά, μα το πρώτο που γεννήθηκε στο σπίτι της, μιας και ο πατέρας μου ήταν σώγαμπρος. Ήταν 1942. Β΄ Παγκόσμιος πόλεμος, γερμανική Κατοχή στην Ελλάδα μας κι όλα τα δεινά το ένα χειρότερο από τα άλλο μαζεμένα στη Σιάτιστα. Οι γονείς μου δούλευαν στη ραπτική πολύ σκληρά, με τα μέσα της εποχής εκείνης, για να 'ναι ντυμένοι οι ταλαιπωρημένοι δικοί τους άνθρωποι. Οι δουλειές στο νοικοκυριό του σπιτιού περνούσαν από τα χέρια της γιαγιάς.

Με τη γέννησή μου προστέθηκε και το μεγάλωμα ενός μωρού. Ήταν τότε 67 χρόνων!...πώς τα έβγαζε πέρα η ψυχή της το ήξερε... Γάλα δεν ήπια σταγόνα από τον κόρφο της μάνας μου. Μεγάλωσα με «ξένο». Ευτυχώς που στη διπλανή πόρτα της γειτονιάς μου ζούσε με την οικογένειά της η κουμπάρα της γιαγιάς μου, Μαλαματή (Ματή) Κουζιώνη, και είχε φρεσκογεννημένη αγελάδα. Στερούσε καθημερινά από τα πέντε ανήλικα παιδιά της ένα μπρίκι του καφέ γάλα (25 δράμια) για μένα. Πείνα και φτώχεια σ' όλα τα σπίτια.

Το πετρώδες και άγονο έδαφος των βουνών της Σιάτιστας δεν πρόσφερε σχεδόν τίποτα για τη διατροφή του πληθυσμού της. Το χειρότερα από τα προβλήματα που αντιμετώπιζαν με πολλές θυσίες οι σιατιστινές νοικοκυρές ήταν η έλλειψη νερού. Άνδρος ο τόπος, διψασμένοι οι Σιατιστινοί. Τα αγόρια της Ματής και βαφτιστήρια της γιαγιάς μου, ο Δημητρούλης 12 χρονών τότε και ο Ναούμ 10, κάθε πρωί έβγαιναν με τα ζώα της οικογένειας να πάνε να τα ποτίσουν στις «Τσιποτούρες» (βρύσες με ποτίστρες), μιας ώρας δρόμο στο κακοτράχαλο μονοπάτι.

Η γιαγιά μου άκουγε τα ζώα κι έτρεχε μ' ένα «γκιούμι» (χάλκινο δοχείο για τη μεταφορά του νερού). Τους παρακαλούσε να φέρουν και γι' αυτήν νερό.

«-Να μ' του 'ουμίστσι απ' τον τσιουμέ κι οχ' από ν' πουτίστρα π' 'πιν τα μπλάρια σας. Αλίμονό σας! Θα σας ξιβαφτίσου. Του θέλου ια πιά, ια του φαΐ κι ια να βράσου ν' πασκαλούδα (χαμομήλι) τ'ς Άννας».

Όταν της το έφερναν τους ευχαριστούσε με ευχές: «Τα καλά να μη σας λείψουν» κι άλλες πολλές «που μας συνοδεύουν ακόμα και σήμερα» μας διηγείται ο Ναούμ και δακρύζουν τα μάτια του.

Τα βράδια στην κούνια «βρεγμένο», νηστικό και κρυωμένο έκλαιγα ασταμάτητα. Με κουνούσε η γιαγιά μου, αλλά ύπνος δε με κολλούσε. Έβαζε μούστο – γλυκό πετιμέζι- στο ποτήρι και μ' ένα κουταλάκι μου έδινε λίγο λίγο «να γλυκαίνομαι», ίσως και ησυχάσω, να κοιμηθούν κι οι γονείς μου μετά από το νυχτέρι της δουλειάς. Όμως το κουτάλι δεν άδειαζε το μούστο κάθε φορά στο στόμα μου. Έφταιγαν τα μάτια της γιαγιάς, που δεν έβλεπαν καλά, το σκοτεινό δωμάτιο, το λιγοστό φως από το καπνισμένο γυαλί της γκαζόλαμπας; ποιος ξέρει... Πάντως το πρόσωπό μου ήταν πασαλειμμένο με μούστο. Από τότε που μ' έβγαλαν από την κούνια με κοίμιζε δίπλα της στο στρώμα κοντά στο τζάκι.

Στα 70 της χρόνια ήρθε από την Αθήνα ο Κώστας, ο γιος του αδερφού της Νικόλα Γιαννακού. Όταν συναντήθηκαν της φίλησε το χέρι και χαρούμενος της είπε πως τώρα είναι **σπουδαγμένος** γιατρός. Συγκινήθηκε η γιαγιά μου, τον κοίταζε κατάματα, τον χάιδεψε στο πρόσωπο κι απάντησε: -«Άχρακστους να' σει» (-«Να μη σε χρειαστώ»).

Κανένας απ' τους δυο τους δεν ξέχασε αυτήν τη στιγμή.

Τα χρόνια περνούσαν, εγώ μεγάλωνα κι η γιαγιά μου γερνούσε. Είχε καλά γεράματα. Γιατρό παθολόγο δε χρειάστηκε. Οφθαλμίατρο όμως χρειάζονταν κάθε μέρα, κάθε στιγμή. Ούτε συζήτηση, έστω για μια επίσκεψη σε γιατρό για τα μάτια της. Έπρεπε να την πάμε στην Κοζάνη ή τη Θεσσαλονίκη κι ο εμφύλιος πόλεμος δεν άφηνε τέτοια περιθώρια.

Με ήθελε πάντα δίπλα της. Όταν φεύγαμε από το σπίτι με κρατούσε σφιχτά από το χέρι, για να την οδηγώ στις κακοτοπιές του δρόμου. Φοβόταν μην πατήσει το μακρύ και φαρδύ φόρεμά της, μπερδευτεί, σκοντάψει και πέσει. Στις δουλειές του σπιτιού χρειαζόταν πλέον βοηθό. Με έμαθε να καθαρίζω τις φακές από τα τετραδάκια, τα χρώματα κι όλα τα άχρηστα που ήταν ανακατωμένα πριν τις ετοιμάσει για το μαγείρεμα. Καθάριζα το αρνίσιο κεφαλάκι από τις τρίχες γύρω στα μάτια και στ' αυτιά, για να μας ετοιμάσει νόστιμη σούπα. Το καλοκαίρι τη βοηθούσα και καθαρίζαμε το σιτάρι από τα σκύβαλα, για να το πάει στο μύλο του Μπατσή, να το σπάσει στις μυλόπετρες και να κάνει τον σταρίσιο τραχανά για το χειμώνα. Όταν ήθελε να κάνει ιτζιούκια με μουσταλευριά ή σαλιάρια, έσπαζε τα καρύδια κι εγώ έβγαζα

προσεχτικά την καρυδόπιχα, για να μη μείνει κάποιο ξυλάκι φλούδας που θα 'κανε ζημιά στα δόντια μας.

Το δυσκολότερο από όλα ήταν να παρακολουθεί τα κρασοβάρελα στο κατώι. Και να γιατί: τα βαρέλια τότε δεν είχαν βρυσούλα, για να αδειάζουμε το κρασί. Είχαν το «κουφοτύλι», ένα κυλινδρικό ξύλο με αυλάκι κούφιο μέσα. Σε αυτό το κενό βάζαμε τα «βόλια» – μικρές μπαλίτσες από καννάβι- και σφραγίζαμε με το «στριφτάρι» – ξύλο που γύριζε σα στρόφιγγα. Η διαδικασία αυτή ήταν μια δύσκολη τεχνική, που χρειαζόταν οπωσδήποτε και καλή όραση. Όσες φορές χρειάζονταν ν' ανοίξει και να κλείσει το βαρέλι η γιαγιά μου έπρεπε να είμαι μαζί της. Τη βοηθούσα στις λεπτομέρειες. Μετά παρακολουθούσαμε αν στάζει έξω το κρασί. Δοκίμαζε βάζοντας την παλάμη του χεριού της κάτω από το «κουφοτύλι». Αν βρέχονταν, κάτι δεν πήγαινε καλά. Για σιγουριά έφερνε την παλάμη της στο στόμα, μήπως έχει γεύση κρασιού. - «Κοίτα κι εσύ που έχεις τα μάτια σου», μου έλεγε παρακαλεστά. Δεν έφευγε από το κατώι, αν δεν τη διαβεβαίωνα ότι βούλωσε καλά το βαρέλι και δεν κινδυνεύει ν' ανοίξει το «κουφοτύλι» από την πίεση του κρασιού και χυθεί όλο.

Μου έδειχνε την αγάπη της με χίλιους δυο τρόπους κι εγώ δεν της χαλούσα χατίρι. Όμως επιτρέψτε μου να σας εξομολογηθώ και τούτο: κάποιες φορές της έλεγα ψέματα. Στη βορεινή πλευρά του σπιτιού μας είναι και σήμερα ο ναός των Ταξιαρχών (έτος ιδρύσεως 1798). Στον εξωνάρθηκα, μπροστά στη τοιχογραφία με την απεικόνιση της Δίκης του Κυρίου μας κρέμονταν ένα καντηλάκι σε φανάρι τζαμωτό να μην το σβήνει ο αέρας. Όταν ξημέρωνε Κυριακή ή γιορτή η γιαγιά άναβε το καντήλι και προσεύχονταν. Στεκόμασταν στο παράθυρο και με ρωτούσε: είναι αναμμένο το καντήλι; Εγώ απαντούσα αναλόγως με τα κέφια μου. Αν προτιμούσα να παίζω με τα γειτονόπουλα, της έλεγα είναι αναμμένο. Δεν με πολυπίστευε και ξαναρωτούσε: - *μήπως σώθηκε το λάδι και θ' αποκοιμηθεί σε λίγο;* Με έφερνε σε δύσκολη θέση, οπότε ξεκινούσαμε να πάμε να δούμε από κοντά. Έπαιρνα το λαδερό, τα σπύρτα και τη βοηθούσα μ' ανεβεί στον ανήφορο με τις πέτρες. Κατεβάζαμε το φαναράκι με το σκοινί που μετακινούνταν σε μια τροχαλία κι άρχιζε η δουλειά. Πρώτα το ξεφιλίσιμα. Στο άδειο ποτηράκι υπήρχε βαμβακερό νήμα περασμένο από την τρύπα ενός τενεκεδένιου ελάσματος. Καθάριζα το καρβουνιασμένο παλιά φυτίλι και τραβούσα το καινούριο προς τα πάνω με προσοχή για να μη βγει από την τρύπα. Γέμιζα προσεχτικά με λάδι κι άναβα με το σπύρτο, που πολλές φορές το έσβηνε ο αέρας. Όση ώρα διαρκούσε αυτή η διαδικασία, η γιαγιά μου χαμηλόφωνα έψελνε το τροπάριο της γιορτής που ξημέρωνε, ή κάποιο άλλο που ήξερε καλά. Γονάτιζε, σηκώνονταν, σταυροκοπιούνταν κοιτούσε το Χριστό με βουρκωμένα μάτια,

προσεύχονταν κι έκαμνε νόημα να κάνω κι εγώ το ίδιο. Παρακαλούσα να'ναι καλά οι γονείς μου και να 'χουμε δέμα με παιχνίδια και ρούχα απ' την Αμερική. Όταν έπιανε βράδυ, το καντηλάκι μας φύλαγε αναμμένο μπροστά στην εικόνα...

Υπήρχε, όμως, και μια φορά τη μέρα που δε χρειάζονταν τη βοήθειά μου η γιαγιά. Όποτε ευκαιρούσε, συνήθως την ώρα του εσπερινού, έπαιρνε το λεπτό μικρό βιβλιαράκι (τη φυλλάδα) που έγραφε στο εξώφυλλο ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΚΥΡΙΟΥ ΗΜΩΝ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, κάθονταν στη σκάλα του σπιτιού, έκανε το σταυρό της τρεις φορές κι άρχιζε να διαβάζει ή μάλλον να απαγγέλλει σαν ποίημα. Ακούγοντάς την προσεκτικά το είχα μάθει κι εγώ απέξω και το 'λεγα μαζί της.

Πόση δύναμη έπαιρνε από την προσευχή της αυτή δεν μπορώ να σας πω. Αυτό που θυμάμαι καλά ήταν η γαλήνια μορφή της και η καλοσύνη που έμενε ζωγραφισμένη στο πρόσωπό της. Ήταν μια ηρωίδα της ζωής, που στάθηκε όρθια ως το τέλος.

Όταν έρχονταν στο νου μου αυτές οι αναμνήσεις, έλεγα πως «**ήμουνα η ουρά της γιαγιάς μου**».

Στα 42 μου χρόνια χρειάστηκε να φορέσω γυαλιά.

Τη θυμήθηκα και τη δικαιολογούσα περισσότερο. Από τότε λέω πως: «**ΕΓΩ ΗΜΟΥΝΑ ΤΑ ΓΥΑΛΙΑ ΤΗΣ ΓΙΑΓΙΑΣ ΜΟΥ**».

Παρακαλώ θυμηθείτε για λίγο μήπως ισχύει και για σας το ίδιο.

Άννα Γκουτζιαμάνη-Στυλιανάκη